

С. І. Очеретянко

Неізнвстний Ернст Йосипович

НЕІЗВЕСТНИЙ Ернст Йосипович (Неизвестный Эрнст Иосифович; 09. 04. 1925, м. Свердловськ, нині Єкатеринбург, РФ – 09. 08. 2016, м. Нью-Йорк, США) – російський та американський скульптор-авангардист і графік. Державна премія РФ у галузі літ-ри і мистецтва (1995). Член СХ СРСР (1955). Почес. чл. Швед. королів. АН і Нью-Йорк. АМ і наук (1986), чл. Європ. АМ, наук і гуманітар. знань (1989). Закін. Моск. худож. інститут (поч. 1950-х рр.; викл. М. Манізер, С. Меркуров, Є. Вучетич). Його мати Б. Діжур – уродженка Черкас, хімік-біолог-генетик, учениця В. Вернадського, письменниця, авторка популяр. книжок для дітей, шкіл. підручників з хімії. Н. навч. в школі для обдар. дітей у Ленінграді (нині С.-Петербург). 1941 разом з учнями цієї школи був евакуйов. у м. Самарканд (Узбекистан). Від 1942 – в армії, закін. прискор. курс училища льотчиків (1943). У потязі, що прямував на фронт, застрелив рад. офіцера, який зґвалтував дівчину. Військ. трибунал засудив Н. до розстрілу. Після 62-х днів перебування в камері смертників дізнався, що вирок замінено на службу в штраф. батальйоні десантників. В одному з боїв був тяжко поранений. Навчаючись у худож. інституті, Н. вступив на філос. факультет Моск. університету. Серед перших знач. творів – надгробки, мемор. пластика. Скульптор починав у руслі реалізму, поступово перейшов до стилістики постмодернізму. Його студент. роботу «Будівельник Кремля Федір Конь» (5-й курс) номіновано на Сталін. премію. Учасник молодіж. респ. і всесоюз. мистецьких виставок у Москві (1954–62), зокрема 6-го Всесвіт. фестивалю молоді і студентів (1957; відзнач. двома преміями), Всесоюз. худож. виставки «40 р. ВЛКСМ» (1958), виставки творів художників студії Е. Белютіна (1962, «Таганка»). На поч. 1950-х рр. створив серії скульптур «Війна – це...», «Роботи й напівроботи», альбоми малюнків «Гігантомахія, або Битва гігантів». Переможець Всесоюз. конкурсу на створення монумента Перемоги у 2-й світ. війні (1959). Персон. виставка – у Москві (1961). Творам Н. притаманні формаліст. пошуки, деформації, своєрідне «пікассіанство». У період панування соцреалізму це викликало нерозуміння. 1962 під час відвідування М. Хрущовим виставки сучас. митців «30 р. МОСХу» (Москва) був підданий жорсткій критиці за авангардизм. Наступ. року на зустрічі з молодими представниками рад. твор. інтелігенції в Кремлі М. Хрущов із трибуни кремлів. Палацу з'їздів запропонував Н., як і кільком ін. відомим митцям, покинути СРСР. Резонансним у СРСР став надгробок М. Хрущову у виконанні Н. (1974). Емігрував скульптор 1976 спочатку до Швейцарії, а 1977 – до США. 1983 став проф. філософії Колумбій.

університету та Університету в Берклі (Каліфорнія), проф. гуманітар. наук Орегон. університету. Серед найвідоміших праць цього періоду – бронз. портрет Д. Шостаковича на замовлення Центру Кеннеді у Вашингтоні, цикл «Людина крізь стіну», іл. до ювіл. вид. творів С. Беккета, кілька скульптур. зображень розп'яття для Музею Ватикану, пам'ятник А. Сахарову (1990), скульптура «Великий кентавр» (1997; передано в дарунок Європ. штаб-квартирі ООН у Женеві; встановлено в парку Аріан, що оточує Палац Націй). 1989 приїздив у Москву, читав лекції в місц. університеті. Створив монумент загиблим від сталін. терору в Магадані (1996, «Маска скорботи», 15 м заввишки) та Єкатеринбурзі (2007, «Маски скорботи: Європа–Азія»; вис. 3 м). Його бронз. скульптурну композицію «Золота дитина» встановлено біля Мор. вокзалу в Одесі (1995; на відкритті був присутній автор). За словами скульптура, він уперше в житті створив світлий, радіс., романтич. монумент; 4-метр. скульптура немовляти – найбільша у світі. Н. залишив мемуари, есе й нариси. 1987 у м. Уттерсберґ (Швеція) відкрито музей скульптур Н. «Дерево життя». Окремі твори зберігаються в ДТГ (Москва), ДРМ (С.-Петербург), Музеї історії Єкатеринбурга. 1989 знято худож.-публіцист. фільм про нього «Чи відповідає зрячий за сліпця?» (реж. В. Бондарев).

Фотоілюстрації

Основні твори

станк. скульптури – «Самовбивця» (1958), «Механічна людина» (1961–62), «Адам» (1962–63), «Зусилля» (1962), «Двоголовий гігант з яйцем» (1963); декор. рельєф «Прометей» (1966; довж. 150 м; табір «Артек»).

Бібліографічний опис:

Неізвестний Ернст Йосипович / С. І. Очеретянко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-72032>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).